

Ciutadania, cultura i usos dels espais urbans. Entrevista a Gema Jover.

Publicat per [Interacció](#) [1] el 10/11/2020 - 09:31 | Última modificació: 14/12/2020 - 14:32

Dins del Programa de Formació que s'impulsa des del CERC (Centre d'Estudis i Recursos Culturals de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona) Gemma Jover ha impartit el curs 'Ciutadania, cultura i usos dels espais urbans', en el marc de l'Espai Claustre celebrat online els dies 20 i 22 d'octubre d'enguany.

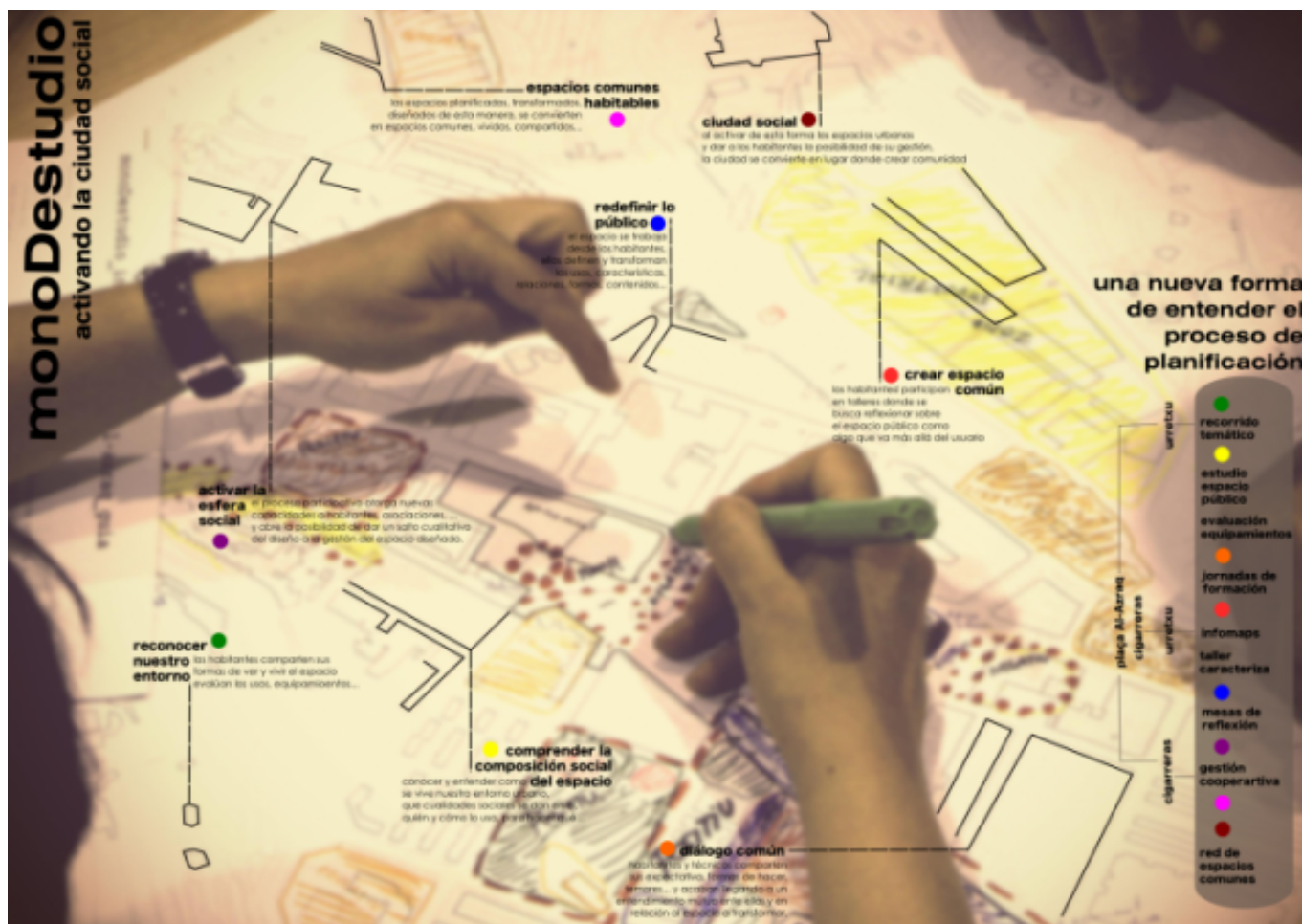
Gema Jover forma part de [monoDestudio](#) [2], radicada a Castalla a la província d'Alacant, comarca de l'Alcoià.

Cerc: El concepte d'espai públic és controvertit. Què entenem exactament per espai públic?

Gema Jover: Hi ha molts autors que parlen del concepte d'espai públic i assenyalen que és un espai de contradiccions. Es tracta d'un lloc de transformacions, on convivim les persones, però també on es genera el conflicte i on afloren les contradiccions. És un lloc que no és abstracte i que depèn de la societat on està emmarcat. És l'espai actual de debat en totes les disciplines relacionades amb la sociologia, l'urbanisme, l'antropologia i les disciplines de les ciències socials. És controvertit perquè hi ha una diversitat d'agents que imprimeixen la seva visió del que ha de ser l'espai públic, i no només sobre com s'hi hauria de viure sinó com l'hem d'imaginar per al moment present i futur. El que assenyalen autors com Manuel Delgado o Pierre Bourdieu, per exemple, és que l'espai és el lloc on s'exerceixen relacions de poder. D'aquí la qüestió del conflicte.

Manuel Delgado, justament, en una sessió anterior de l'Espai Claustre, posava en qüestió el mateix concepte d'espai públic...

Sí, perquè en el moment en què es dissenya i es planifica s'anomena públic a l'espai, amb la qual cosa se li lleva tot el valor que té com a espai d'interacció, ja que es vol planificar i controlar l'espai.

Com es pot contribuir des de la cultura a la regeneració dels barris i ciutats?

Un dels atributs de l'espai urbà és la interacció, el veure què passa. Com diu Marina Garcés, els espais urbans són la improvisació de lo proper. Allò que caracteritza la cultura és la creació. I una de les seves eines per expressar el que som com a societat és que els espais urbans siguin espais de representació cultural. Poden haver-hi diferents estratègies. Una d'elles, per exemple, és la gastronomia. En aquest curs presentaré una estratègia que vam proposar per a un concurs a Alacant, que anava sobre la creació culinària i tenia relació amb els espais urbans i el barri en què s'inscrivía la proposta. També hi ha els equipaments culturals. Faré una reflexió crítica sobre aquests equipaments i l'ús que se'ls dona en relació a la diversitat cultural de la ciutat i el barri. La cultura té moltes ferramentes, el problema és quan l'espai no està preparat per acollir la diversitat cultural, quan està tan planificat i controlat que no dóna peu que existeixi aquesta altra manera de moure'ls i concebre'ls. Aquesta és la reflexió que voldria incorporar en el curs. Les eines són la creació i la innovació, quan diferents persones de diferents àmbits socials, culturals s'ajunten per conviure en un espai, tot generant un espai innovador de creació.

Com ha afectat el confinament i la crisi sanitària de la Covid-19 als espais públics, entesos com a punt de trobada social i cultural?

Aquest és un dels temes que vull tractar al curs. Nosaltres vam fer unes jornades durant el confinament que es deien 'Ciudad vaciada', i en què també participava Manuel Delgado, en què vam parlar que l'espai urbà ja venia d'una crisi de la ciutat i que el confinament ha manifestat que eixa crisi era real. Aquesta crisi, però, s'havia tractat en uns àmbits acadèmics i intel·lectuals que estaven un poc fora de l'agenda. El confinament ha destacat la crisi dels espais que estan molt dirigits cap a un tipus determinat d'activitats. Espais que són molt homogenis i que estan d'esquena al que passa als barris i ciutats. Hi han relacions que són als barris i els espais urbans no ho manifesten, no tenen la capacitat per la manera com han estat dissenyats. També vam veure que molts espais urbans, en tancar els comerços i restaurants es van quedar sense vida, però abans igualment patien d'aquesta

manca de vida, per exemple els caps de setmana, quan en molts d'ells no hi ha turistes, sobretot al centre de les ciutats. En la jornada també es va veure com a Llatinoamèrica el carrer és una extensió de la vida privada. En el moment en què es van recloure a casa es perdé molta vida social que generava comunitat quotidiana. Aleshores la gent es va trobar sense part de la seva reproducció social de la vida, sense la seva quotidianitat. També hi havia la gent que vivia del que venia al carrer. Sense oblidar les relacions comunitàries que es generaven en l'espai públic. Contràriament, a molts llocs de l'Estat espanyol s'ha vist que en molts espais públics no ha passat res. Pots fer una foto en diumenge i és el mateix que un dia de confinament. Els espais públics depenen del lloc on estan ubicats i de quines relacions i classes socials hi ha en aquests espais.

Ens has parlat abans de conflicte i diversitat cultural en els espais públics i per contra d'un excés de planificació. Per tant, quins han de ser els criteris de les administracions públiques a l'hora de regenerar i transformar els espais públics?

Les estratègies anirien de la mà de la innovació i de les metodologies participatives, en el sentit d'articular espais de participació on la diversitat de ciutadania que està en els espais urbans formés part d'aquesta regeneració. Les eines de l'àmbit de la cultura poden solucionar els reptes actuals de la ciutat. La diversitat d'agents donen eixes noves solucions. Aquesta és la idea que vull llançar en aquest curs, és a dir com a través de les metodologies participatives i de la innovació social podem dissenyar i pensar sobre quins espais volem i com els volem. No només ara sinó pensant en el futur i en aquest present de crisi sanitària.

El perill de la gentrificació sempre està associat a les transformacions de les administracions públiques i del món privat...

De fet en el curs mostraré un exemple d'un barri prou vulnerable d'Alacant, en què hem treballat nosaltres diverses vegades, en què una mala estratègia sobre com utilitzar l'art per regenerar-lo ha posat els veïns i veïnes en contra d'eixa estratègia, assenyalant que aquesta acció municipal pot derivar en un procés de gentrificació, perquè no anava acompanyat de la participació del teixit veïnal. Cal generar estratègies que vagin més enllà de l'estètica dels espais exhibibles i de deixar-ho tot bonic. I s'ha de veure què passa amb el teixit comercial, per exemple. Què passa quan es regeneren les façanes i que passa amb l'habitatge, si n'hi ha de baixa qualitat, amb la qual cosa es necessita una política de renovació que pugui millorar la seva qualitat de vida.

En què consisteix el paper de la ciutadania en el procés de recuperació dels espais urbans?

Això és central. Un altre àmbit que s'està tractant ara, i que ve dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, és

que cal pensar ciutats centrades en les persones, on l'eix central sigui la ciutadania en totes les seves vessants: relacions socials, ecològiques, culturals i econòmiques, així com tots els tipus de relacions que nos fan moure i formar part de les ciutats. Així cal guanyar formes de renovar la ciutat que incloguin aquesta visió de la ciutadania i la seva complexitat.

I per últim: ens pots esmentar alguns casos exitosos de transformació d'espais urbans?

Nosaltres hem fet algunes experiències en aquest sentit. Moltes d'elles vénen de conflictes i això suposa revertir la situació i millorar-la. En equipaments industrials, que estan en desús, hi ha experiències molt interessants al País Basc, com una que vam fer a Éibar. És molt interessant perquè quan no es parlava d'innovació en l'àmbit industrial i que en aquest cas forma part de la cultura d'aquesta localitat, allí ja es plantejaven donar ús als espais industrials per part de la ciutadania des d'una vessant innovadora. Es van generar noves experiències d'innovació en eixe àmbit concret, amb una nova forma de veure aquests espais. Encara està funcionant i es van generar programes i polítiques molt interessants. Després també hi ha un projecte de Sagunt sobre el turisme. La marca de Sagunt és la cultura i les polítiques culturals hi giren. Vam fer tota una metodologia per veure quines coses de la ciutat són exhibibles i quines coses ens quedem nosaltres com a ciutat i teixit associatiu, amb una cultura que no volem que estigui sempre preparada per a consumir. Es van generar uns tallers sobre el paper de la cultura dins les polítiques de turisme on els diferents agents hi formaven part i es van extraure idees molt interessants. D'aquesta manera es va parlar sobre quines coses formaven part del turisme i quines volen organitzar com a teixit social, i aquestes últimes no han de ser necessàriament turístiques, però sí culturals. Va ser interessant perquè es creà una participació al voltant del que volem en els àmbits del turisme i de la cultura. Com a espais urbans en concret hi ha el cas de la Rambla de Barcelona, on apareixen tots els conflictes que he enumerat abans. La diversitat d'agents i les relacions de poder són molt palpables. Es va crear una metodologia que es va treballar molt bé, però les dinàmiques de la ciutat superen el que es pot fer com a metodologia, perquè l'espai desborda la realitat. M'ix aquest exemple com a paradigmàtic del que està passant en els espais urbans. I de com volem incorporar metodologies que tinguin les persones en el centre i que generin relacions cooperatives i que vagin cap a la innovació social i que regenerin els espais. Però potser encara queda molt camí per recórrer.

[Inicieu sessió](#) [3] o [registreu-vos](#) [4] per a enviar comentaris

Categories: Entrevista

Etiquetes: desenvolupament territorial

- [5]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2020/entrevista-gema-jover>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://monodestudio.es/>

[3] <https://interaccio.diba.cat/CIDOC/blogs/2019/patrimoni-marca-ciutat>

[4] <https://interaccio.diba.cat/form/alta-comunitat>

[5] <https://interaccio.diba.cat/node/8401>